Sonkajärven keskustan palveluiden ja viihtyisyyden kehittämissuunnitelma

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI

1 Tausta

Ylä-Savossa Iisalmen kaupunki sekä Lapinlahden, Vieremän ja Sonkajärven kunnat ovat yhdessä käynnistäneet kuntakeskustojen kehittämistyön. Työtä ennen kunnat ovat kartoittaneet paikallisilta asukkailta, yrittäjiltä, vapaa-ajan asukkailta ja muilta kunnissa vierailevilta näkemyksiä ja toiveita keskustaajamien palveluista. Tämä yli 1000 hengen näkemys tarjoaa mahtavan ponnahduslaudan kuntakeskustojen kehittämiseen.

Sonkajärvi on pieni, vuonna 1922 perustettu noin 4 200 asukkaan kunta Pohjois-Savon maakunnassa ja se kuuluu Ylä-Savon seutuun. Pinta-alaltaan kunta on 1576,76 km^2, josta vesistöjen osuus on 110,92 km^2. Sonkajärvellä on kaksi taajamaa, jotka ovat Sonkajärven kirkonkylä (Rutakko), joka toimii kunnan hallinnollisena keskuksena sekä Sukevan kirkonkylä, joka sijaitsee 25 km päässä Sonkajärven kirkonkylältä. Sonkajärvi tunnetaan erityisesti vuosittain järjestettävästä Eukonkannon MM-kilpailusta.

Sonkajärven vieruskuntia ovat luoteessa Vieremä, lounaassa Iisalmi, etelässä Lapinlahti, kaakossa Rautavaara, pohjoisessa Kajaani ja idässä Sotkamo. Kunnan halki kulkee rautatie, Viitostie sekä Meri–Karelia-kantatie. Sonkajärveltä on Iisalmeen matkaa 25 km, Kuopioon 90 km, Ouluun 180 km ja Helsinkiin 415 km. Suurimpia kunnan työnantajia ovat Sonkajärven kunta, Sukevan vankila, Komsor Oy sekä Omatalo Oy.

2 Visio

”Sonkajärven kuntakeskusta on elinvoimainen ja viihtyisä paikka asua ja siellä otetaan huomioon myös vanhusten tarpeet. Mustikkasuon alue on kuntalaisten olohuone ja Kangaslammin ulkoilualue viihtyisä kesäkeidas. Tapahtumia on tasaisesti vuoden ympäri ja esimerkiksi Eukonkannon MM-kisat houkuttelevat paikalle kuntalaisten lisäksi väkeä myös naapurikunnista ja kauempaakin.”

3 Kehittämisen painopisteet

Suomen Aluetutkimus FAR on toteuttanut touko–heinäkuussa 2017 Iisalmessa, Sonkajärvellä, Vieremällä ja Lapinlahdella kaksi kyselyä liittyen keskustaajamien kehittämistyöhön. Ensimmäinen kyselyistä on suunnattu kuntalaisille, kunnan vapaa-ajanasukkaille sekä kunnassa kunnan ulkopuolelta asioiville ja toinen taas kunnassa toimiville yrittäjille. Kyselyissä selvitettiin vastaajien näkemyksiä Sonkajärven palveluihin, viihtyisyyteen sekä tapahtumatarjontaan. Kyselyn tuloksia käytettiin inspiraationa kuntakeskustojen kehittämis-suunnitelmassa. FAR:in kyselyn tuloksia käytettiin myös yhtenä inspiraation lähteenä marraskuussa 2017 toteutetussa keskustahackathonissa. Hackathonissa esille tulleita kehitysalueita ovat kylänraitin ja virkistysalueiden kehittäminen, kotimuseoalueen uudistaminen, torin kehittäminen, Seniori-keskus Mosaiikin ympäristön kehittäminen sekä uudet vaihtoehtoiset hoitopaikat ja asumisratkaisut vanhuksille.

Asukkaat kokevat Sonkajärven kuntakeskustan kyselyn mukaan turvallisena, jossa esimerkiksi katuvalaistus ja autopaikkojen riittävyys ovat kunnossa. Vahvuuksia ovat palvelujen osalta hyvät peruspalvelut, kuten apteekki, ruokakaupat sekä sisä- ja ulkoliikuntapaikat. Erityisen tyytyväisiä Sonkajärvellä ollaan kunnan kirjastoon. MDI:n syksyllä 2017 tekemän kuntakyselyn mukaan Sonkajärven valttikortteja ovat hyvät peruspalvelut, kunnan elinvoima, ihana asuinympäristö sekä hyvä asuntotilanne.

Vahvuuksien lisäksi Sonkajärveltä kuitenkin myös löytyy kehitettäviä asioita. Viihtyvyyden osalta Sonkajärven heikkouksia ovat FAR:in kyselyn mukaan erityisesti kunnan elinvoimaisuus ja vireys, teiden ja katujen kunto sekä ajanviettomahdollisuudet. Muiden kuin kunnassa asuvien mielestä myös esimerkiksi liikkeiden sisääntulon houkuttelevuus on yksi suuri viihtyvyyttä heikentävä tekijä.

Kyselyyn vastanneiden mukaan viihtyisyyttä ja elävyyttä lisäisi erityisesti keskustaajaman ilmeen kohentaminen, torin kehittäminen sekä yritystoiminta ja sen tukeminen. Keskustaajaman ilmeen osalta viihtyvyyttä parantaisivat uudet istutukset keskustassa sekä keskustan nurmialueiden ja istutusten hoito ja siistiminen, julkisivujen kunnostus sekä penkkien lisääminen. Lisäksi toivotaan perusinfran parannusta, kuten roskiksia, pöytiä ja vessoja. Tyhjien liiketilojen ikkunoihin toivotaan somisteita.

Torista toivotaan yleisesti parempaa ja viihtyisämpää: tällä hetkellä tori on käytännössä parkkipaikka. Torille toivotaan lisää toimintaa, kuten myyjiä ja esiintyjiä. Yritystoiminnan osalta kuntaan toivotaan väljää ja edullista kahvilaa. Teiden kuntoa pidetään kunnassa heikkona ja tähän toivotaan parannusta ja postin pihalle kaivataan lisää parkkipaikkoja.

Palveluiden osalta kunnan heikkouksia ovat kahvilan ja erikoisliikkeiden (mm. vaatekauppa) puute sekä heikot joukkoliikenneyhteydet. Näitä tulisi kuntalaisten mielestä kehittää kunnassa. Myös huoltoasemapalveluihin toivotaan parannusta.

Tapahtumien osalta toivotaan enemmän panostamista ja vaihtelua esiintyjiin, jotta tapahtumat kiinnostaisivat myös naapurikuntien asukkaita. Tapahtumia toivotaan myös tasaisemmin ympäri vuoden. Lisäksi toivotaan enemmän lasten ja nuorten tapahtumia sekä täysin uusia tapahtumia, jotta mielenkiinto tapahtumiin säilyisi.

Kyselyyn vastanneiden mukaan tapahtumien vaikutus Sonkajärvellä nähdään hyvin positiivisena. Tapahtumien nähdään luovan alueelle positiivista imagoa, elävyyttä ja viihtyisyyttä. Lisäksi ne edistävät yhteenkuuluvuutta. Lähes puolet kyselyyn vastanneista Sonkajärven yrittäjistä arvioivat, että tapahtuvat näkyvät heidän liiketoiminnassaan. Tapahtumien nähdään muun muassa lisäävän yrityksen näkyvyyttä, tunnettuutta ja asiakasmääriä. Yrittäjät toivovat yhteistyön lisäämistä kylien välillä sekä keskinäisen kilpailun vähentämistä. Hieman yli puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä Sonkajärvellä haluaisivat osallistua tapahtumien ja paikkakunnan elävyyden kehittämiseen jatkossa muun muassa järjestelyjen, mainonnan ja sponsoroinnin muodossa.

Keskustaajaman kehittämissuunnitelmassa painotetaan edellä mainittuja Sonkajärvellä esille tulleita kehittämistarpeita liittyen keskustaajaman viihtyvyyteen, palveluihin sekä tapahtumiin. **Erityisen suuressa asemassa keskustan kehittämisessä on kunnan todellinen tahto ja halu ryhtyä kehittämistoimiin. Tässä tarvitaan yhteistyötä ja yhdessä tekemistä kunnan, kuntalaisten, yritysten ja muiden eri toimijoiden välillä.**

.

MITÄ HYVÄÄ

PALVELUT
- Kirjastopalvelut
- Apteekkipalvelut
- Sisä- ja ulkoliikuntapaikat
- Ruokakaupat
- Kansalaisopiston toiminta
- Pankkipalvelut
- Kulttuuritarjonta
- Kampaamo-/parturipalvelut
- Postipalvelut
- Tietoliikenneyhteydet

VIIHTYISYYS
- Turvallisuus
- Paikoitustilojen riittävyys
- Esteettömyys
- Siisteys
- Katuvalaistus
- Kevyen liikenteen väylien riittävyys

MITÄ KEHITETTÄVÄÄ

PALVELUT
- Vaatekaupat
- Joukkoliikenneyhteydet
- Kahvilat
- Muut kuin ruoka- ja vaatekaupat
- Kahvila- / leipomopalvelut
- Kauppapalvelut (vaatekaupat ja erikoisliikkeet)
- Huoltoasemapalvelut

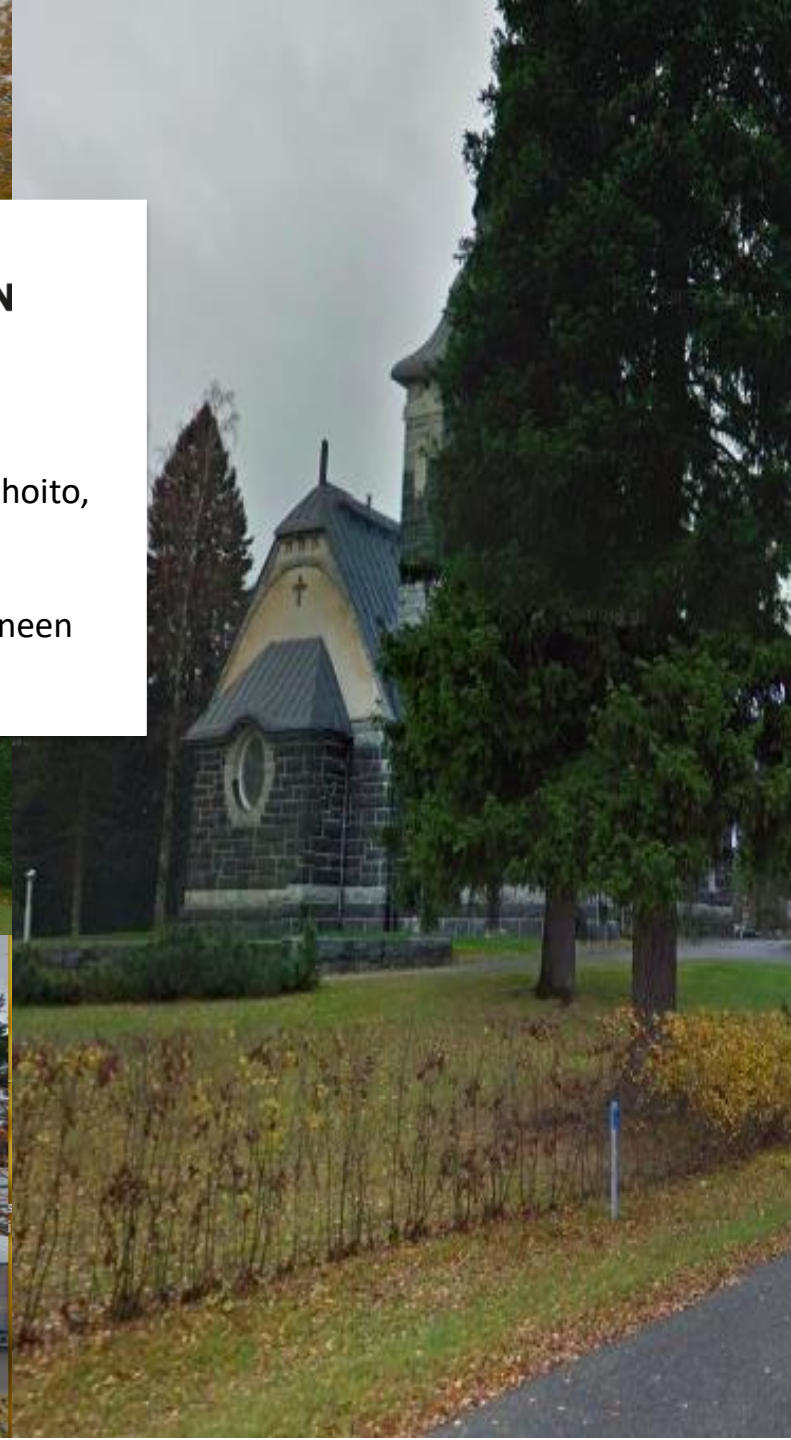
VIIHTYISYYS
- Elinvoimaisuus / vireys
- Teiden ja katujen kunto
- Kausikoristelut
- Nähtävyydet
- Liikkeiden sisääntulon houkuttelevuus
- Yleinen ilme ja viihtyisyys
- Istutukset, vihreys
- Istutusten hoito, pusikoiden ja nurmialueiden siistiminen
- Ajanviettomahdollisuudet

Kuva: Google Maps

MDI VALTAKUNNALLINEN KUNTAKYSELY

#MDIkuntakysely

Sonkajärven valttikortit:

- Peruspalvelut kunnossa, päivähoito, koulut, terveyspalvelut
- Elinvoima
- Ihana asuinympäristö palveluineen
- Hyvä asuntotilanne

4 Tavoitteet

Suunnittelun tavoitteet ja lähtökohdat käsittävät Sonkajärven keskustaajaman alueen. Viihtyisä ja elävä ympäristö koostuu monista tekijöistä sisältäen kaiken visuaalisesti havaitun ympäristön, jota havainnoidaan kaupungilla kuljettaessa. Tämä käsittää julkisen ympäristön (mm. torit, aukiot ja kadut), mutta toisaalta myös yksityisessä omistuksessa olevat rakennukset ja alueet. Viihtyisä keskustaajama luodaankin yhdessä kunnan ja yksityisten omistajien kanssa ja se vaatii kummaltakin taholta yhteistyötä ja kiinnostusta keskustan kehittämiseen.

Viihtyisä julkinen ympäristö käsittää muun muassa riittävän valaistuksen, kalusteet, istutukset, rakennetut pinnat, liikenteen, siisteyden sekä näiden jatkuvan huolehtimisen. Elävyyttä saadaan kunnassa asuvista ja vierailevista ihmisistä, jotka käyttävät palveluita tuoden elämää kadulle. Keskustassa tulee olla syitä, miksi sinne tullaan ja miksi siellä vietetään aikaa. Elävä ja viihtyisä kuntakeskusta houkuttelee myös matkailijoita vierailemaan ja asioimaan kunnassa.

Sonkajärven keskustaajaman kehittämisen tavoitteena on luoda siitä viihtyisämpi ja houkuttelevampi asuinympäristö ja paikka tulla viettää aikaa. Kylänraittia kohennetaan, jotta se ei olisi aikaansa eläneen näköinen. Yhtenä suurena tavoitteena on torin uudistaminen: tällä hetkellä Sonkajärveltä puuttuu kunnollinen tori. Torista luodaan houkutteleva paikka järjestää tapahtumia ja viettää aikaa. Vanhusten palveluita kehitetään, jotta kunta säilyisi mahdollisena asuinpaikkana myös vanhemmalle sukupolvelle, eikä palveluiden puute pakottaisi muuttamaan kunnasta pois.

Keskustan kehittämisessä huomioidaan Sonkajärven asukkaiden, yrittäjien ja kunnassa vierailevien toiveet siitä, miten kuntakeskustaa tulisi parantaa. Nämä ovat tulleet esille FAR:in kyselyssä sekä keskustahackathonissa.

5 Toimenpiteet

ILME JA YMPÄRISTÖ

Siisteys on yksi viihtyisyyteen ja yleiseen ilmeeseen oleellisesti vaikuttava tekijä: siivoton ja hoitamattoman näköinen keskusta ei houkuttele viettämään aikaa. Keskustan nurmialueiden ja istutusten hoidosta ja siistimisestä sekä roskisten tyhjentämisestä tulee tehdä säännöllistä ja pusikot tulee raivata pois keskustaajaman alueelta. Esimerkiksi Rautavaarasta tullessa näkymä on pusikoiden vuoksi kapea, eikä keskustaajamasta näy muuta kuin kirjasto. Kausikoristuksiin ja niiden asetteluun tulee myös panostaa: nämä tekevät viimeistellyn vaikutelman. Teiden ja katujen heikkoon kuntoon on kiinnitetty Sonkajärvellä huomiota. Kuoppaiset ja huonokuntoiset tiet tulee päällystää.

Yhtenä Sonkajärven keskustaajaman kehittämisen oleellisena kohteena on kylänraitti ja sen tason nostaminen sekä viihtyisyyden lisääminen, jotta siitä tulisi kiinnostava ja luokseen vetävä paikka. Viihtyvyyden lisäämiseksi tulee kylänraitin viheralueita uudistaa, mihin liittyen ensimmäisenä toimenpiteenä on esiselvityksen tekeminen: edellisestä selvityksestä on jo paljon aikaa. Toisena toimenpiteenä on mahdollisten ränsistyneiden julkisivujen ehostaminen (esimerkiksi Justiinan baari) sekä kiinteistöjen valaiseminen led-tekniikalla ja energiaa säästävillä valoilla. Tyhjien liiketilojen ikkunoita voisi somistaa esimerkiksi paikallisten käsityöläisten tai taiteilijoiden tuotteilla ja mainoksilla. Kylänraitille voisi myös lisätä seinämaalauksia tai kuvia esimerkiksi Eukonkannosta ja muista tapahtumista. Kylänraitin tason nostoon halutaan kunnan lisäksi myös ELY-keskus. Myös esimerkiksi koulun voisi ottaa mukaan kylänraitin kehittämiseen.

Yksi oleellinen puute Sonkajärvellä on viihtyisä tori: torin kehittämiseen tuleekin panostaa. Tällä hetkellä Sonkajärvellä ei ole kunnollista torialuetta, vaan nykyinen tori on enemmänkin parkkipaikka. Toria voisi parantaa esimerkiksi rajaamalla nykyisen torin istutuksilla ja penkeillä sekä hankkimalla sinne markkinakojuja, joita vuokrattaisiin edullisesti. Ensimmäisenä toimenpiteenä torialueen kehittämisen mahdollisuuksista voisi tehdä esiselvityksen.

Sonkajärveltä puuttuu myös viihtyisä puisto. Tähän liittyen Mustikkasuon alueesta voisi kehittää kuntalaisten olohuoneen. Nyt Mustikkasuon alueella on pitkospuut, mutta varsinaiset puistorakenteet puuttuvat. Mustikkasuolle voisi hankkia penkkejä, roskiksia ja pöytiä. Lisäksi Mustikkasuolla tulee suorittaa raivauksia yleisilmeen kohentamiseksi. Alueen kehittämiseen voisi hakea Yritys-Veturi-rahoitusta.

Liikkeiden sisääntulon houkuttelevuus koetaan heikkona erityisesti vapaa-ajan asukkaiden, kunnassa vierailevien sekä yrittäjien mielestä. Liikkeiden sisääntuloon tulee panostaa esimerkiksi poistamalla turhat liput ja laput, laittamalla mainoksia ja tuotteita esille sekä esimerkiksi valoilla.

Kotiseutumuseoalue alkaa olla aikansa elänyt ja tätä tulee uudistaa ja aktivoida. Kotiseutumuseon pihalle voisi esimerkiksi rakentaa amfiteatterimaista istuinrakennetta, jossa voidaan pitää esimerkiksi kesäteatteria ja lauluiltoja. Kotiseutumuseon ympäristön pusikoita tulee myös raivata. Kotiseutumuseon kehittämiseen voisi hakea Mustikkasuon kehittämisen tavoin Yritys-Veturi-rahoitusta.

- Esiselvitys viheralueiden uusimisesta *-2018-*
- Ränsistyneiden julkisivujen ehostaminen *-2019/2020-*
- Kiinteistöjen valaiseminen *-2018/2019-*
- Nurmikoiden ja istutusten hoidosta säännöllistä *-2018-*
- Tyhjien liiketilojen ikkunoiden somistaminen *-2019-*
- Torialueen kehittämisestä esiselvitys *-2018-*
- Kuoppaisten ja huonokuntoisten teiden päällystäminen *-2019/2020-*
- Seinämaalaukset tai kuvat kylänraitille *-2018-*
- Turhien pusikoiden raivaaminen *-2018-*
- Mustikkasuon alueesta kuntalaisten olohuone *-suunnittelu 2018, rahoitushakemus 2019-*
- Kausikoristukset kuntoon ja ojennukseen *-2018-*
- Ympäristön siistimisestä säännöllistä *-2018-*
- Liikkeiden sisääntulon kohentaminen *-2018-*
- Kotiseutumuseoalueen uudistaminen ja aktivointi *-2019/2020-*

5 Toimenpiteet

PALVELUT

Peruspalvelut ovat Sonkajärvellä kunnossa ja erityistä kiitosta saa viihtyisä Sonkajärven kirjasto. Palveluiden osalta Sonkajärvelle toivotaan myös iltaisin auki olevaa edullista leipomo-kahvilaa, erikoisliikkeitä (erityisesti vaatekauppaa) sekä parempia joukkoliikenneyhteyksiä. Kunnalta toivotaan pienten yritysten tukemista esimerkiksi näkyvyyden lisäämisellä ja markkinoinnilla. Yksi toimenpide virkistää Sonkajärven keskustaa ja saada keskustaan lisää kahvila- sekä kauppapalveluita on pop up -konseptin kokeilu. Eri sesonkeina ja tapahtumien aikana voisi olla auki pop up -kahviloita ja myymälöitä eri sesongin tai tapahtuman aiheen mukaan. Pop up -kokeilut vaativat selvitystä tiloista, joissa näitä voidaan pitää (tyhjät tilat, kontit, torille sijoitettavat myyntikojut) sekä aktiivista tiedotusta ja houkuttelevia tarjouksia yrittäjille kunnan puolelta.

Keskustahackathonissa nostettiin esille tarve Seniorikeskus Mosaiikin ympäristön kehittämiseksi vielä enemmän senioriasumiseen soveltuvaksi. Tämä tarkoittaa sitä, että että lounaskahvilan ympäriltä 400–500 metrin säteellä löytyy kaikki elinkaaripalvelut. Palveluiden tulee säilyä alueella ja olla vanhusten saavutettavissa, jotta he jäisivät asumaan alueelle. Tämän osalta on jo olemassa esisuunnitelma, mutta suunnitelma tulee päivittää ja katsoa sen eri osallistujatahot läpi. Vanhuksilla tulee olla kunnassa vaihtoehtoisia hoitopaikkoja ja asumisratkaisuja ja näitä tulee kunnassa edelleen kehittää.

Kangaslammin ulkoilualueen kehittäminen nähtiin keskustahackathonissa tärkeänä. Kangaslammin ulkoilualueella on tällä hetkellä uimaranta, hyppytorni ja beach-volleykenttä. Alueesta halutaan kehittää kunnollinen kesäkeidas, joka houkuttelisi ihmisiä viettämään aikaa ulkoilualueella. Kangaslammin ulkoilualueelle voisi esimerkiksi hankkia kuntoiluvälineitä, rakentaa kodan ja nuotiopaikan sekä lapsille leikkikentän. Ensimmäisenä toimenpiteenä alueen kehittämiseksi voisi tehdä esiselvityksen kehittämisen mahdollisuuksista.

Mosaiikin ympäristön kehittäminen: suunnitelman päivitys

-suunnitelman päivitys 2018–2019, rakentaminen 2020-

Vaihtoehtoisia hoitopaikkoja ja asumisratkaisuja: esisuunnitelma

-2018-

Kangaslammin virkistysalueesta kesäkeidas: esiselvitys

-2018/2019-

Kahvila- ja kauppapalveluita pop up -konseptin kautta

-2018/2019-

5 Toimenpiteet

TAPAHTUMAT JA MARKKINOINTI

Sonkajärvellä toivoaan vanhojen tapahtumien uudistamista ja panostamista esiintyjiin, jotta myös naapurikunnista saadaan väkeä paikalle. Eniten uudistamistarvetta vanhoista tapahtumista nähdään Eukonkannossa, jotta mielenkiinto tapahtumaan säilyy. Eukonkanto kiinnostaa tällä hetkellä paikkakuntalaisia suhteellisen vähän. Yksi keino kiinnostuksen lisäämiseksi voisi olla edullisemmat pääsyliput paikkakuntalaisille. Eukonkannon yhteydessä voisi olla myös muuta koko perheelle suunnattua tekemistä, kuten geokätköilyä ja aarteenetsintää.

Sonkajärvelle toivotaan myös kokonaan uusia tapahtumia. Tapahtumia tulisi olla tasaisemmin ympäri vuoden (myös talvella) ja lapsille sekä nuorille toivotaan enemmän tapahtumia. Kun torista on saatu viihtyisämpi, on se hyvä paikka järjestää esimerkiksi kirpputoritapahtumia, kierrätyspäiviä, kesäisiä torimyyjäisiä tai joulumarkkinoita. Muita ehdotuksia uusille tapahtumille ovat esimerkiksi taidetapahtumat, luontoretriitit, liikuntatapahtumat, pilkkitapahtumat sekä ExtremeRun-tyyppiset tapahtumat. Extreme-urheilutapahtumasta yksi esimerkki on tapahtuma, jossa yhdistettäisiin Nurmijoki ja Volokinpolku ja tapahtuma sisältää uintia, melontaa, pyöräilyä sekä maastojuoksua.

Tapahtumien osalta kunnassa olisi hyvä pyrkiä siihen, etteivät tapahtumat olisi päällekkäin. Eri taajamien tapahtumien ei tulisi kilpailla keskenään, vaan tässä tulee tehdä yhteistyötä. Esimerkiksi Sonkajärvi Soi -viikko ja Eukonkanto ovat lähekkäin ja samaan aikaan on myös paljon muita tapahtumia lähikunnissa.

Kuntalaisista suurin osa kokee, että heillä on tarpeeksi tietoa paikkakunnan tapahtumatarjonnasta. Vapaa-ajan asukkaista kuitenkin vajaa puolet kokevat, etteivät he ole saaneet tarpeeksi tietoa tapahtumista. Tärkeimmät paikat tapahtumien markkinoimiseen ovat kyselyyn vastanneiden mukaan paikallislehdet, kunnan internetsivut sekä sosiaalinen media. Tapahtumia tulisi markkinoida aktiivisemmin kunnan lisäksi myös lähikunnissa. Esimerkiksi Eukonkantoa voisi markkinoida entistä näkyvämmin. Yksi toimenpide tiedotuksen kehittämiseksi on laatia yhteinen seudullinen digitaalinen tapahtumakalenteri, josta näkyisivät kaikki seudun tapahtumat. Tämä myös voisi auttaa karsimaan tapahtumien päällekkäisyyksiä.

Vanhojen tapahtumien uudistaminen (Eukonkanto)

-2018/2019-

Digitaalinen seudullinen tapahtumakalenteri

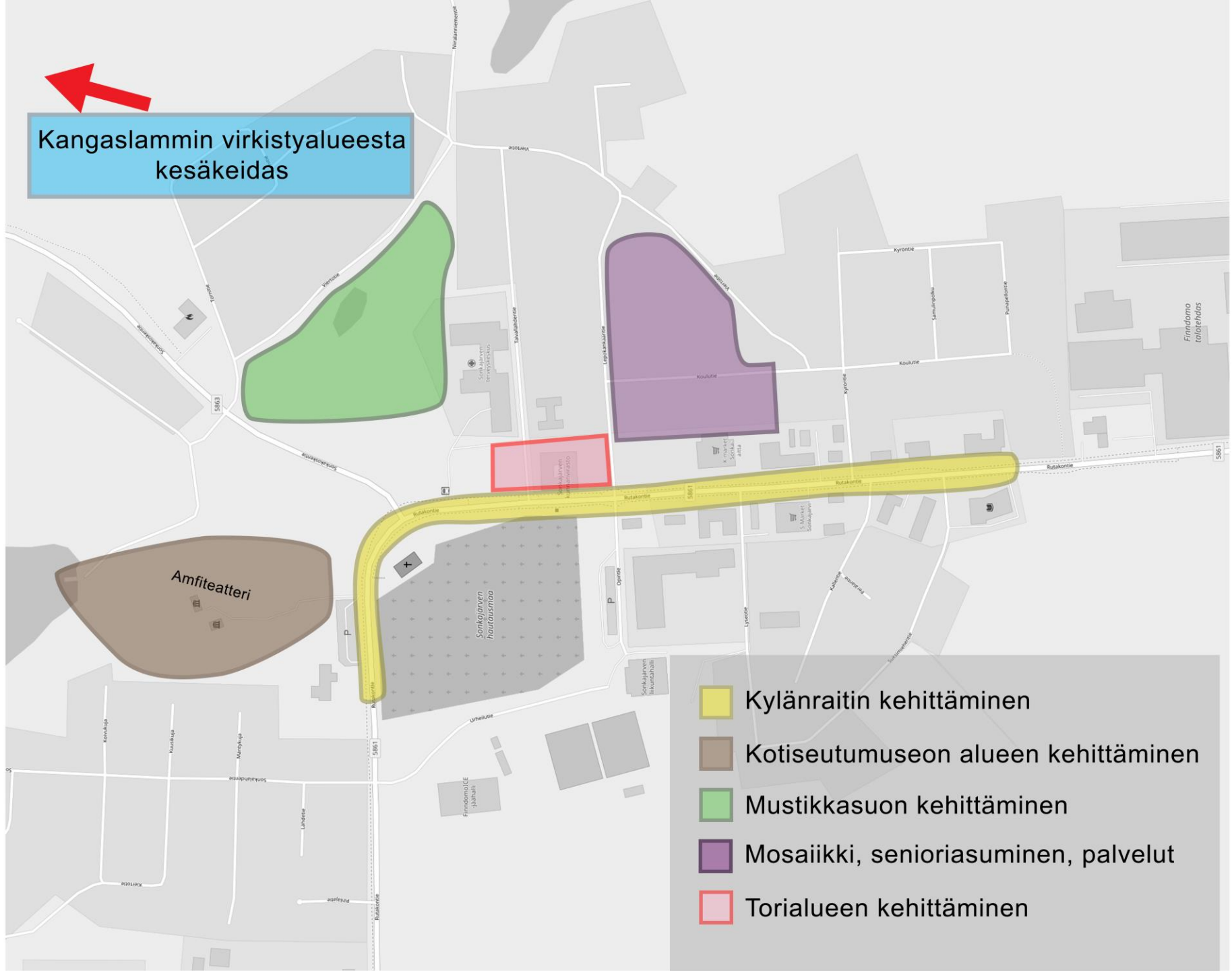
-2018/2019-

Uusien tapahtumien kehittäminen

-2018/2019-

Yhteistyön lisääminen tapahtumien järjestämisessä

-2018-

Kangaslammin virkistyalueesta kesäkeidas
Amfiteatteri
Kylänraitin kehittäminen
Kotiseutumuseon alueen kehittäminen
Mustikkasuon kehittäminen
Mosaiikki, senioriasuminen, palvelut
Torialueen kehittäminen

Oli ilo!

mdi.fi @MDIfriends MDIfriends Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI